

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра історії та методики навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

_____ М.Б. Боднар
«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна археологічна практика

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Робоча програма з навчальної археологічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

Розробник: Скакальська І.Б., д. і. н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 1 від. “ 28 ” серпня 2020 року

Завідувач кафедри _____ І. Скакальська

1. Опис практики

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 освіта/Педагогіка	<i>нормативна</i>	
	014 Середня освіта (Історія) Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Рік підготовки:	
1-й			
Семестр			
II			
Лекції			
Практичні			
40			
Лабораторні			
-			
Самостійна робота			
50			
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин - 90 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1,5			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):
для денної форми навчання – 44 % до 56 %

ВСТУП

Навчальна практика з археології передбачена освітньо-професійною програмою з спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

Навчальна археологічна практика має важливе значення у пізнавальному, виховному, і навчальному аспектах підготовки студентів з історичної спеціальності.

Мета практики – закріплення та поглиблення здобутих теоретичних знань, надання основних знань, навиків та умінь у науковому вивченні пам'яток різних категорій під час практичної діяльності в польових умовах.

Завданнями практики є оволодіння методикою дослідження:

- геоморфологічних та топографічних особливостей розміщення,
- стратиграфії відкладів,
- планіграфії культурного шару,
- взаєморозміщення та орієнтація об'єктів,
- аналіз процесів деструкції об'єктів,
- аналіз ритуалів та обрядів під час захоронення небіжчиків,
- визначення денної поверхні пам'яток тих чи інших археологічних епох;
- оволодіння знаннями практично розрізняти пам'ятки археології.

Студенти повинні набути практичних навиків:

- методики знаходження,
- обстеження, вимірів та орієнтації об'єктів,
- фіксації і документації археологічних пам'яток.

Під час практики необхідно довести студентам специфіку археологічних розкопок, розкрити зміст культурних решток, їх особливості і взаємозв'язок; показати можливість і принципи реконструкції різних сторін життя і діяльності первісних громад.

Археологічна практика обов'язково повинна мати характер польової експедиційної роботи. У цьому полягає її велике організуюче і навчальне значення. Вона допомагає студентові не лише засвоїти основи наукових методів польових археологічних досліджень, а також пізнати дух експедиційної праці, сприяє згуртуванню дружнього, робочого студентського колективу.

Формування компетентностей.

Інтегральна: здатність розв'язувати в професійній педагогічній діяльності в галузі середньої освіти або в процесі навчання складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та введення здорового способу життя.

Фахові:

ФК 4. Здатність критично усвідомлювати зв'язки між теперішніми подіями та минулими процесами.

ФК 5. Здатність та вміння використовувати надбання інших наук (українська ономастика, історія мистецтва, археологія, соціологія, філософія та ін.).

ФК 6. Здатність до аналізу і синтезу джерел з історії України та краєзнавчих досліджень для використання у практичній професійній діяльності.

ФК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

ФК 15. Здатність використовувати знання для самостійного оволодіння новими знаннями, критичної оцінки набутого досвіду.

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу; співставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії.

ПРН 9. Користуватися науковою літературою, електронними довідковими виданнями, аналізувати матеріал академічних підручників та навчальних посібників.

ПРН 13. Використовувати комп'ютерні та Інтернет-ресурси і методи для переробки історичних або споріднених даних.

ПРН 17. Застосовувати знання української мови за професійним спрямуванням на практиці.

ПРН 19. Зрозуміло доносити власні висновки, знання та їх обґрунтування до осіб, які навчаються, користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін з обраної спеціальності.

ПРН 20. Виявляти готовність приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування майбутніх наслідків на основі отриманих професійних знань.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Археологічну практику повинні пройти усі студенти I-го курсу, оскільки більшість випускників у майбутньому працюватимуть у сільських школах та інших педагогічних установах, де постануть питання визначення археологічних колекцій, зібраних учнями; організація та оформлення шкільних археологічних музеїв, ведення археологічних гуртків. Баз фахової практичної підготовки майбутній учитель не вирішить цих питань.

Перед початком роботи в полі начальник експедиції та відповідальний за практику від академії обов'язково проводять інструктаж – правила поведінки під час розкопок, під час відпочинку, проживання на базі і спілкування з місцевим населенням. Обов'язкові інструктажі ведуться перед проведенням екскурсій, туристичних походів, купання в річці тощо. Відповідальність за проведення практик покладається на керівника практики – викладача кафедри.

Студенти повинні суворо дотримуватись прийнятих правил охорони праці і протипожежної безпеки.

Практика починається з вивчення об'єкту досліджень. В процесі цієї роботи студенти знайомляться з стратиграфією пластів та отримують деякі уявлення про геологію, про сучасні методи польових досліджень, про застосування методів різних наук у археології, про правила фіксації матеріалів. Велику увагу має також знайомство з звітною документацією минулих років розкопок.

Перелік видів навчальної діяльності студентів:

- **настановний інструктаж** проводить інженер з техніки безпеки академії разом з викладачем: вони інструктують студентів про необхідність дотримання правил техніки безпеки в дорозі до місця практики, під час навчальних екскурсій та виконання практичних робіт у польових умовах. Студенти роблять записи в журнал про те, що вони пройшли інструктаж і зобов'язані дотримуватись правил техніки безпеки, ставлять особистий підпис;

- **лекцій-інструктажів** з організації практики, підбору й застосування навчального обладнання, методики польових досліджень проводяться в перший день польової практики (3 години), та в першу годину перед кожною польовою практичною роботою. Студенти конспектують матеріал, знайомляться з інструкціями. Вони охоплюють такі питання:
 - Завдання і зміст археологічної практики як форми навчання. Значення практики для прищеплювання студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи, а також практичних умінь, необхідних учителю історії та класному керівникові.
 - Обговорення плану роботи, яку належить виконати. Поділ учасників практики на дослідницькі групи і підгрупи.
 - Організація праці і побуту навчальної групи в умовах польової роботи, походу, табірної життя. Закріплення у студентів навичок практичної організації походу і польового табору.
 - Опрацювання методики наукових польових археологічних досліджень.
- **практичні заняття** в польових умовах проводяться після теоретичних занять, лекцій-інструктажів, вони розпочинаються навчальними екскурсіями (викладач дає основний зміст програмного навчального матеріалу, ознайомлює із місцем проведення досліджень, викладає історію його досліджень, визначає основні завдання поставлені перед експедицією, кожною групою, екскурсія проходить переважно в діалоговій формі; студент занотовує в індивідуальний щоденник той матеріал, на якому акцентує головну увагу лектор); практичних робіт (розкопок, збору підйомного матеріалу, фотографування, розчистки знахідок, фіксація досліджуваних об'єктів, камеральної обробки знахідок, польового опису знахідок), зміст яких визначається індивідуально з урахуванням вибраного для досліджень об'єкту. Всі види робіт проводяться під безпосереднім керівництвом керівника експедиції, контролюються ним. Викладач оцінює поточні результати практичних занять шляхом усного опитування, перевірки записів в індивідуальних щоденниках, з урахуванням активності й старанності кожного студента.
- **самостійна робота** виконується студентами після проведення польових практичних занять. Можливості проведення самостійної роботи в польових умовах дещо обмежені. Тому ця форма роботи зводиться до упорядкування своїх записів, ознайомлення з методичними рекомендаціями та інструкціями, догляду за гербарними зразками, оформлення елементів звітної бригадної документації. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів: методичні рекомендації, зразки бланків описів знахідок, питання для самоконтролю, тести.
- **індивідуальна робота** студентів організовується ще на підготовчому етапі до практики. Кожен студент отримує індивідуальне завдання з метою попередньо детально підготуватися до вивчення однієї з археологічних пам'яток на планованій для розкопок чи розвідок території чи одного з аспектів матеріальної культури носіїв досліджуваної пам'ятки, методів та прийомів проведення дослідження та фіксації результатів, за рекомендованою викладачем літературою; ознайомитися з методикою їх дослідження. Індивідуальні завдання підбираються щорічно, у залежності від вибраного об'єкту археологічних досліджень практики. .

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Для узагальнення зібраних під час практики матеріалів студенти здають звіт про проходження практики.

Звіт має бути написаним від руки, обсягом 10-15 сторінок, обов'язково повинен містити малюнки, креслення розкопів, стратиграфії, окремих об'єктів з відповідними поясненнями. Звіт повинен мати наскрізну нумерацію. Аркуші звіту повинні бути зшиті.

У звіті у лаконічній формі подаються завдання і плани, які виконував студент під час практики. Описується процес дослідження, що включає усі послідовні стадії, аж до рекультивациі поверхні на місці пам'ятки. Аналізується конкретне завдання, яке було поставлене перед студентом, і процес його виконання.

Звіти перевіряються і затверджуються керівниками практики – начальником експедиції і відповідальним за практику.

СТРУКТУРА ЗВІТУ З АРХЕОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1. Титульна сторінка (назва закладу і кафедри, прізвище студента. Назва археологічної практики, керівник практики, дати й місце проведення практики).
2. Зміст.
3. Програма проходження практики.
4. Викладення матеріалів навчальної екскурсії, самостійних польових досліджень.
4. Індивідуальні завдання.
5. Тези виступу на підсумковій конференції (з індивідуальним завданням, розширеним за час практики). Висновки.

До звіту додаються щоденник, план розкопу, польовий опис комплексу.

Археологічна практика (дистанційна форма)

План роботи

№ п/п	Вид роботи	Термін виконання
1.	Настановча зустріч	Платформа Zoom
2.	Виконання завдань	01. – 07.07.2021
3.	Практичний семінар з археологами. Перегляд відео з попередніх розкопок.	Платформа Zoom 07.07.2021 (година узгоджується)
4.	Виконання практичного завдання	08.07. – 10.07.2021
5.	Підготовка та оформлення звіту	11.07. – 12. 07. 2021

Завдання:

1. Ознайомитись з роботою Інституту археології НАН України (URL: <https://iananu.org.ua/diyalnist/naukova/fundamentalni-doslidzhennya>)

Виписати інформацію про наукову діяльність, публікації, археологічний лекторій та польові дослідження у формі таблиць.

2. Опрацювати випуски журналу «Universum Historiae et Archeologiae» за попередні роки (URL журналу: <http://www.via.dp.ua>) та вибрати матеріали (<http://www.via.dp.ua/index.php/VIA>), що стосуються археологічних досліджень, також переглянути матеріали Національної бібліотеки ім. В. Вернадського УКРАЇНІКА (URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRIB&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21SRW=dz&S21SRD=UP&S21FMT=preitem&C21COM=S&2_S21P03=RCOD=&2_S21STR=12.02). Знайдену інформацію проаналізувати і підготувати короткий відгук про значення археологічних розкопок, цікаві факти та знахідки, зазначити авторів.

3. Зробити підбірку відео археологічних розкопок з мережі інтернет із зазначенням археологічної експедиції, пам'ятки, дати і місця (2-3). Все це долучити до звіту в електронному форматі з Вашим коротким коментарем.

Практичне завдання

1. Провести дослідження щодо археологічних розкопок, які проводились у Вашій місцевості чи поблизу. Описати місце проведення розкопок (можна зробити сучасні фото території знахідок), розпитати про розкопки місцевих очевидців, пошукати матеріали у тутешніх школах, бібліотеках чи музеях. Замалювати чи зробити ксерокопію/фото знахідок. Підготувати повідомлення про історію пам'ятки і розкопки (2-3 сторінки А4).

Опрацювати видання «Історія міст і сіл Української РСР», том який стосується Вашої області та населеного пункту, знайдена інформація допоможе у виконанні практичного завдання.

(http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Istorija mist i sil URSR)

ПІДСУМКИ ПРАКТИКИ

Після завершення практики і здачі зазначених документів підводяться підсумки практики та виставляється відповідна оцінка. Студент, що не виконав програми практики і отримав незадовільну оцінку відраховується з навчального закладу.

Керівник практики інформує адміністрацію академії щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп студентів, які пройшли практику, їх дисципліни, стану охорони праці і протипожежної охорони на базі практики і з інших питань організації та проведення практики.

Критерії оцінювання

При оцінюванні результатів практики враховуються такі показники:

- організованість, дисциплінованість і добросовісне відношення до роботи здобувача практиканта, його ініціативність і творчість;
- якість участі у проведенні розкопок;
- якість індивідуальної дослідницької роботи, виконаної в ході практики;
- якість оформлення документації;
- наявність відео фрагменту практики чи фото;
- презентабельність матеріалів;
- своєчасність здачі документації

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корнієнко П.Л. Креслярська та фотографічна фіксація археологічних об'єктів // Археологія. 1993. № 1. С. 130-139.
2. Чмихов М.О. Археологічні дослідження курганів / М. О. Чмихов, Ю. О. Шилов, П. Л. Корнієнко. Київ, 1989.
3. Винокур І.С. Археологія України: підручник для студентів істор. спец. вищих навч. закладів / І. С. Винокур. Тернопіль, 2008.